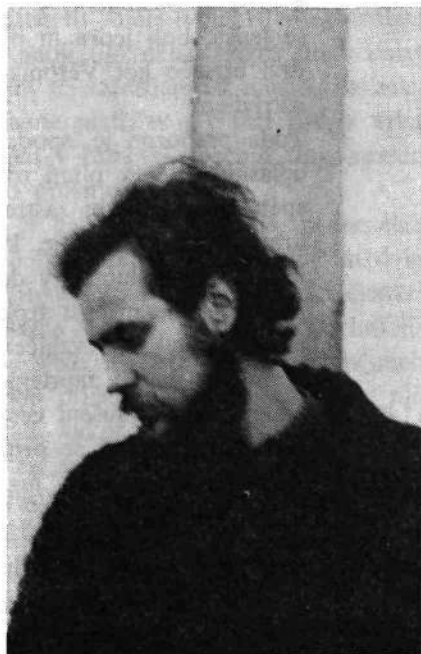

sveta ne izgovorimo; pesem je stanje igre pred »iluzornim« svetom, pisanje pesmi pomeni vero za ta svet, njeno stalno preizkušanje in preverjanje, kontinuiteto govornice. »Razkritost« iluzije razlikovanja oziroma paralelnosti s svetom in istočasna potencialna razlika nove pesmi seveda ne ukinjata čutno pomenske govornice pesmi, ampak jo stopnjujeta (s tem prevrednotita in aktualizirata prejšnje pesmi), saj tudi »skrivnosti« sveta niso nikoli postavljene v pesniške možgane zaradi genija intuicije, ampak je skrivnost vsajena v razmerje razlikovanja in razlikovanega in ne obstaja zanjo noben model. Interpretiramo pesem, ne pa ustvarjamo pesem po interpretaciji; pesnik oziroma bralec ne rabi za pisanje in branje pesmi nikakršnega udomačenega kulturnega prostora oziroma razjasnjenih postavk komuniciranja z generacijami, meril svoje mladosti, pravilnika afirmacije in podobno. Pri pesmi ne gre za paralelni svet v razloženi, predstavljeni obliki, ampak za nekaj, kar šele evocira predstavljanje sveta. »Skrivnost« pomeni tukaj toliko kot vera, da jo imenujemo; ko jo imenujemo, ugotavljamo, da je nismo dognali in da ne moremo ponoviti imena; tako je znova uveljavljena pozicija pred svetom in za njega: pesem je evociranje skrivnosti, naše gibanje pred njenim stopnjevanjem.

Sergej Kapus

Poletne elegije

Peter
Kolšek

- I Tema se še ni izvila steklenemu vhodu,
blodnjaku vetrov, tudi ne težkim okvirjem
lahkotnih dedov, ki samevajo razprtih ušes,
čas toplega laježa je in čas umitih otokov,
ko odvržeš rjuho in spoznaš temno telo,

utripajoče v krhki padec beline, bakreno napeto in plosko, odmevno v trdih kosteh, kot vzklík dobitka na semanji dan.

Na kaj pomisliš tedaj, v hipu razločnem, ki čvrsto obvisi na obrveh, motnih od sanj?

Na prosojno glino mladosti, ki je ne znaš pogubiti v poslednjo zatemnitev, še upaš, tudi to, da ožgana šelesteča koža le vzbuja primerno težo, odziv glasbila, zamah plave živali v akvariju, ki se vedno vrača med suhe poglede, morda na izprožen začetek, previdno in vdano spremljaš njegovo drsenje pod lipo, kjer bradati starci z živahnimi očmi že krilijo s čistimi rokavi in čeli, ali celo na sliko, tam leži mlada žena v preddverju pristave, gola in bela, s hrbtom proti tebi, v ozadju pa deklina, še lepša, bolj jedra in prostodušna, drži brisačo kot Veronika potni prt, izkrivljen?

Toda prepozno je, spodaj na sipini se že oglašajo ptice v plimi roževinaste gostije, spet se pokriješ in zastreš dlake v rahlo kratkotrajno valovanje, kot bi se prelomilo jadro, dolgo sluteno v deklških nočeh.

In ne ostane ničesar trpkega, prepozno je celo, da bi bil vzhičen, le zlata načeta premica v smeri zaprtega, cepetajočega klica in zgoraj na izsušeni cesti vstaja osenčeni žvenket orožij, ki se pritalno, toda neodložljivo vleče skozi stebela na jug.

III O, vztrajni padec temnih las

čez slano hrbtenico dneva.

Nagnetenost dehtečih kož

v težki obrezi sonca. Njihova

lepota je izlizana od kalnih

vonjev, trudno zasidrana v prostorih,

ki razbeljeno med njimi žde.

Nezmotljive so in natančne

v odmevu.

Prva ima vinograd v laseh,
 druga ovratnik, ki se kot metulj
 razpre čez hvalevredno slutnjo
 drobnih dojk. In tretja, sloneča
 na vrveh, v dlani lovi svetlobo
 bokov, modro od obrednih sprav.

Četrta kar tako je, pisana in tiha,
 ljubeča še poševni let stvari.

In vem, njihove smeri peščene
 so strpno izgubljene, obvladljive
 le s tujo divjo ihto žil.

Zato,
 samo zato še mati deklice nemirne,
 ki v očeh si meč kali, me zre prešerno,
 malo pametno in tudi malce verno.

IV Ljubezen ni samo tvoje vdano dovoljenje,
 da se moji tihi ukazi pogrezajo v neizpolnitev.

Gledam te, izrezljano v meglo, na zelenem klancu
 navdihane prsti, tvoj vlažni pas iz vrbastih tkanin,
 sklonjen v brnenje mlečnih trav, razsodno kliče
 visoko prošnjo za dotik.

Sreča je že zakrnelost volje, padec časa med grape
 temnih hiš in spet njegov lahkotni dvig v gosto mrežo
 neranljivih rok. Ali zrenje zlatih členkov las, brezbriznih
 do ihtenja v temi, kjer si očetje luščijo spomin.

Najine sledi so čiste. Sredi parkov mehkih mest
 ne bodo pričale zanamcem, kajti že njihov bohotni vonj
 nas žali, kakor nas spodbuja dih preteklih sanj
 v dokaz, da smo lepši, sposobni krhkejših snovi.

Le včasih, na jesen, nam v dlaneh zasiže čista krutost,
 brhka kot fosil živali in nežna, od nje postajamo
 plahi in dobri, pomirjeni s telesi, ki nas sklanjajo
 v brezupni križ rodov in kož, obljublajo, da bomo
 še v otrocih lepi, jekleni v očeh.

Zato je zatemnitev klic ljubljenih stvari, beg
 pred vsakim gibom, ki smejoč in ponižan omahne
 pred lepoto in pade v plodnost podivjane, a globoko
 razžaljene krvi, ki se le zdi, da ni izločena in znana,
 izmerjena že v suhih urah rojstva.

In duh? V opravi bronastih plemen nežno izpuščen

v zreli mir dekliških rok. Nekoč bom slišal razločno,
kako se lomi beli les v utripajoči sredici mesa,
slišal bom razločno in vedno dvakrat.

(*Dragotinu Ketteju*)

VI Čujem te na venečem krču sprevoda,
ki temno rije v predmestju, pod nedolžnimi
obrazi zvonikov, čujem te, z ironijo in žalostjo
obokani poet na mokrem pomladnem tlaku, odvitem
v mrak, tudi jaz sem utrujen od skrbnih žalostink
in mehkih počasnih rek.

Umaknili so se ti konji, tudi topli zadah kmetov
in branjev, umaknili so se na višja, vlažnejša mesta,
od koder s krotkimi, za hip spočitimimi pogledi
širijo čas proti kapeli in ga ovešajo z nerazumljivo
žalostjo, vanjo stopaš, še v smrti zaupljiv in ponosni
ljubimec, lepotec, v žlebu kalnih deževnih hiš,
mladec, nežnosti poln.

Tvoja smrt in tvoja sinteza me uklanjata
v ponižno celino zrenja. Ne iz spoštovanja,
zaradi nevoščljivosti krotim svetlo kriljenje,
polagam dlani na prazno bleščečo ploskev
in oštevam strasti. Siliš me v ukrivljanje
radostnih sunkov, v zasledovanje brez, ki težijo
na sever, v trganje, cepljenje, v razvrat počasne
in zanesljive priprave na žrtvovanje.

In ona, kaj bova storila z njimi, ki prihajajo,
nežne in dobre, z zamolčanimi nastavki poljubov,
z drhtečo разо večnosti in sreče?

Ali bom res šele onkraj drobne in čiste kaplje krvi,
ki bo suho obležala v sinjini jutra,
ali bom šele tedaj ugledal, kako je bila tvoja smrt
nepomembna, le ena od mnogih molčečih letin?
Kajti v temnem plahutanju sprijetih noči,
v sesedanju rdečih in zrelih dotikov,
ko medlim od neizbežnosti plahega klica,
sem razposajen, včasih sem otrok,
nekoliko mrtev.

In tedaj čutim, da je celo tvoja smrt vrednejša,
nedosežna v zadušnem klitju blatnega predmestja,
da je celo sprevod, ki si se mu uklonil
v zadnjem izobilju skrivnosti, estetsko upognjen,

kot let klica čez reko iz strastnih razprtih ust.
 Vem, zaljubljeni so vedno objestni,
 misleč, da so odporni pred svobodo.
 Zato sem sam, tako svež in sam v naklepanju krutosti.
 In celo besede, ki jih izrečem, tudi besede,
 ki jih govorim zdaj, v pokončni čuječnosti tvoje
 smrti, so samo vračanje na začetek bega, v skladno napetost
 osvetljenih vrvi, jader, potovanje, veter.
 Toda samo zato ti govorim, samo zato
 si spuščam in dvigam tvojo neplovno smrt
 v opomin.

Mladost ni vrednota zase

Kmalu nato, ko sem prebral širokosrčne napotke uredništva Sodobnosti za tole razmišljanje, mi je postalo jasno, katera določila mi tovrstno pisanje sploh omogočajo. Predvsem gre za dve stvari: za mladost in za neafirmiranost. Nobena od teh temeljnih opredelitev ni posebno častna in vredna ponosa, toda pretiraval bi, če bi dodal, da mi je tako izhodišče v breme. Neuveljavljene mladosti namreč ne čutim v nikakršnem razpoloženskem ekstremu; ne v tragični odrinjenosti, ki bi mi žrla mlade živce in krepost, pa tudi ne v veseli, možnosti polni vitalnosti, torej kot začetek, ki mu sledijo vrednejša in imenitna dela. Nad svojimi literarnimi opravili namreč nikoli ne morem občutiti tistega zmagoslavja, ki napolnjuje vero in pogum za prihodnost. In ker je tako, tudi tale kratka meditacija najbrž ne bo posebno strastna. Poizkusil bom najprej spregovoriti o mladosti, nakar še o neafirmiranosti, seveda o obojem v kontekstu svojega počutja v zdanjih slovenskih kulturnih razmerah.

Ker temu zapisu ni odveč osebni značaj, si bom najprej dovolil miniaturno izpoved. Reči moram, da me razmišljanje s stališča mladosti nikakor ne spodbuja. Četrto stoletje po veljavnih pravilih res ni posebno spoštljiva starost, toda v svoj zagovor naj povem, da mi mladost, otroštvo in kar je še takih krotkih stremljenj ni bilo nikoli v radost, kakor tudi zelo težko razumem pesniške in drugačne bege v rana leta našega življenja. Mladost sama na sebi s svojim divjim pohlepom pa je naravnost žaljiva. Sploh pa je mladost v ustvarjalnem smislu le navidezna vrednota. Zaradi nje nam je namreč marsikaj dovoljeno, ničesar pa tudi zares odpuščeno. Tudi sam sem se že zdavnaj odvadil opazovati zgolj mladostne literarne podvige z neprikrito simpatijo. In ničesar me v naših današnjih literarnih dneh, kar zadeva mlade, mladost in pisanje mladih, ne moti tako, kot neugnano uživanje nad svojimi proizvodi in še posebno številna rojstva rosnih in brezhibnih genijev, ki si v drobnih literarnih krogih delijo ljubeznivosti. Toda dobra pesniška igra je lahko samo stvar zrelih ljudi, sicer je zgolj ljubka infantilnost. Takšna medsebojna naklonjenost znotraj družbe mladih pišočih ljudi je posledica mučnejših dogodkov. V mislih imam pomanjkanje kriterijev. Le kateri mladenič danes razmišlja o estetski primernosti svoje

objave? Govorim seveda o najmlajših. Malo jih je, ki niso več kot zadovoljni z nenaporno odločitvijo kakega uredništva in onkraj te odločitve so predstavljeni umotvori že razumljeni kot privilegirani izdelki duha. Kako je to mogoče prav danes, ni težko pojasniti. S prodorom nemimetične estetike so se nenadoma razprle neobvladljive pesniške možnosti, razprla so se tudi nekatera uredništva ali založbe in ker so zaenkrat pripadniki take poetike pri nas predvsem mladi ustvarjalci, je tudi nujno, da se kopiči preobilje le bežnih literarnih proizvodov. Prav nemimetična estetika pa je stvar izrazito zrelih ljudi. Pri tem je vsak poziv na rigoroznost, ki ne izvira izključno iz pripadnikov take estetike, torej mladih ustvarjalcev samih, nesmiseln. Hočem reči tole: kakor je prevladujoče obnašanje starejših generacij do mladostnega umetniškega početja izrazito neodpuščajoče, tako bi morali tudi mladi sami med sabo in sami v sebi vzpostaviti močnejšo kritično distanco. Očitno namreč je, da ne moremo več govoriti o generacijskih nastopih, niti ne o skupinah z izrazitim literarnim manifestom. Morda je to hvalevredna pridobitev, kajti šele tedaj, ko minejo skušnjave kolektivne umetniške akcije, nastopi čas dostojne delovne samote. Zato mladost sama na sebi — če je to eden od temeljev, ki nas v tej številki revije družijo — ne more biti elegantna postojanka brezbržnosti in neobveznosti, pač pa avtoresleksivno izločanje takih dni in poz. In takšno plemenito prizadevanje, če povem malce ironično, se tudi zdi, da mladosti edino podeljuje nekaj zrele avtonomnosti.

Poglavje o neafirmiranosti je vsaj bolj zabavno. Takoj namreč, ko spregovorim o lastni neuveljavljenosti v širšem kulturnem prostoru, je že tako, kot da po njej hrepenim.

Toda ali je temu res tako? Ko bi imel veliko denarja in veliko znanja, bi si želel delati spodobne filme. O teh sitnih rečeh razmišljam včasih, ko se zjutraj zbudim in ti nedolžni pohodi se končajo v dokaj humorinem razpoloženju. In zdi se mi, da je v slovenski literarni preteklosti malo poglavij, ki bi bila tako duhovita, kot so zgodnja Cankarjeva ali Kettejeva pisma raznim uredništvom. Vsebujejo namreč natanko tolikšno duhovito razdaljo, kot jo mlad človek potrebuje za svoje dostojanstvo pred sodbami starejših. Za obvladovanje lastnih in tujih stremeljenj na tem občutljivem področju moramo posedovati vsaj iskreno indiferentnost, če že ne smisla za humor. — Sicer pa sodim, da s svojim uveljavljanjem mladi Slovenci danes nimamo težav. Če kakšen mlad literat ne more prodreti ravno po najbolj reprezentativni revialni poti, sta mu vedno na voljo še vsaj dve poti, ki sicer ne podeljujeta tako trdnega občutka o pesniškem statusu, zato pa imata drugačne čare. Trpijo morda le tisti, ki menijo, da njihovi umotvori sodijo le v določeno revijo, na njena vrata pa trkajo zaman. Toda temu se pravi podrejanje konceptom, zato gre slabo počutje na njihov rovaš. Veliko teže je menda v zadnjih letih uspeti pri založbah, vendar so te težave drugačnega značaja. Kratko in malo pa si ne morem misliti, da bi danes kje na Slovenskem prebivali mladi, temačni in odrinjeni literarni genij, ki ne more na plan. Kdor je v resnici več kot zanimiv, je tudi afirmiran. Ivo Svetina ali Milan Jesih na primer sta kljub mladosti nedvomno uveljavljena poeta in imata do tega izvorno pravico, če pa sem, spet na primer, jaz neuveljavljen, je to pač stvar mojih ustvarjalnih težav. O tem si mora biti vsak sam na jasnem, lažje bomo živeli in vedeli, da se nam ne godi krivica. Nekaj povsem drugega pa je vrednotenje mladih literarnih pojavov in seveda tudi literatov samih. Sodbe najstarejših kulturnih mož jih suvereno prebadajo kot žlahtna

helebarda. In morda je danes naša največja »bolečina« prav v tem, da njihovih viteških posegov ne moremo doživeti kot zavezujoč imperativ avtoritete. Popolnoma se zavedam, da po sredi ni generacijski prelom, pač pa estetski in ravno zaradi tega je ta implicitna muka toliko bolj brezizhodna.

Kar pa zadeva samo mladost in neafirmiranost, mislim, da ju ne moremo občutiti kot breme, ki nam ne pusti do osrednjih slovenskih kulturnih dogodkov. Lepo bi bilo, ko bi tudi mladi sami v tej cvetoči dobi opravljali lastne literarne razvrtnosti z večjo nežnostjo in z več občutka za ironijo. Motijo se namreč tisti mladeniči, ki upajo, da prav danes s svojimi nastopi v kateremkoli smislu spočenjajo prevratniško literaturo. Take reči so nam pripravili starejši mladi možje in na nas je, da spoštujemo nujnost njihovih ekscesov in estetsko oskrunimo svoje občudujoče zasledovanje.

Peter Kolšek

Sporočila

Meta
Kušar

SPOROČILO II

Če hočeš,
da sem spet tam,
kjer me vidiš,
me vrni z vso močjo.
Poskusi samo, če si želiš!
Potem
mi pusti željo,
da ti vrnem cvetočo,

